

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання завдань практичних занять
з вибіркової навчальної дисципліни
циклу професійної та практичної підготовки

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
для студентів денної форми навчання

Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво
Напрямок підготовки: 6.030501 Економічна теорія
Спеціалізація: Економічна теорія (ЕТ)

Донецьк, 2012 р.
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання завдань практичних занять
з вибіркової навчальної дисципліни
циклу професійної та практичної підготовки

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
для студентів денної форми навчання

Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво
Напрямок підготовки: 6.030501 Економічна теорія
Спеціалізація: Економічна теорія (ЕТ)

РОЗГЛЯНУТО:
на засіданні кафедри
економічної теорії і державного управління
Протокол № 1 від 31 серпня 2012 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні
навчально-видавничої ради ДонНТУ
Протокол № ___ від «___» _____ 20__ р.

Донецьк, 2012 р.

УДК 330.1 (477)

Методичні рекомендації до практичних занять з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки «Соціальна політика і економічна безпека» для студентів денної форми навчання галузі знань 0305 Економіка та підприємництво напряму підготовки: 6.030501 Економічна теорія / Укл. М.В. Гордон. - Донецьк: ДонНТУ, 2012. – 26 с.

У методичних рекомендаціях викладено загальні положення та тематичний зміст практичних занять з вибіркової навчальної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки «Соціальна політика і економічна безпека». Методичні рекомендації містять тести, задачі, питання для самоконтролю з кожної теми курсу, список рекомендованої базової та допоміжної літератури.

Укладач:

М.В. Гордон, к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск

В.В. Дементьєв, д.е.н., професор

Зміст

Вступ.....	5
Загальні положення.....	6
Тематичний зміст практичних робіт.....	7
Зміст практичних занять.....	9
Тема 1. Національна безпека та соціально-економічна безпека: понятійний базис.....	9
Тема 2. Ієрархія соціально-економічної безпеки: глобальна, міжнародна, національна, регіональна та економічна безпека на мікрорівні.....	11
Тема 3. Критерії та індикатори (показники, параметри) соціально-економічної безпеки держави.....	12
Тема 4. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні.....	14
Тема 5. Соціально-економічна безпека на мікрорівні.....	15
Тема 6. Соціально-економічна безпека особистості.....	19
Тема 7. Державне регулювання економічної безпеки.....	20
Тема 8. Глобальна безпека та перехід до постіндустріального розвитку.....	22
Вимоги до знань, умінь та навичок.....	23
Список рекомендованої літератури.....	24

Вступ

З метою більш ефективного засвоєння матеріалу лекцій, а також вивчення матеріалу, що не увійшов у лекційний курс, передбачено практичні заняття, які ґрунтуються на таких методичних принципах:

- формування по кожній темі кола питань, які орієнтують студентів на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань та вивчення теоретичних і практичних проблем соціально-економічної безпеки;

- активізація творчого мислення шляхом обговорення ситуаційних питань та проведення дискусій за темою доповідей;

- виконання студентами практичних завдань, що сприятиме формуванню навичок творчого використання сучасних досягнень економічної науки та практики господарювання.

Методичні рекомендації до виконання практичних робіт підготовлено згідно навчального плану напряму підготовки 6.030501 Економічна теорія та робочої програми навчальної дисципліни «Соціальна політика і економічна безпека».

Загальні положення

Основна дидактична мета практичного заняття — розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів.

Виходячи з цього, задачами методичних рекомендацій є:

- надати методичну допомогу студентам в підготовці до практичних занять;
- сприяти закріпленню теоретичних знань з навчальної дисципліни «Соціальна політика і економічна безпека»;
- допомогти придбати певні вміння та навички конкретного аналізу соціально-економічної безпеки.

По кожній темі надано план практичного заняття, тематику рефератів, літературу, контрольні питання, тести та задачі.

Для успішного вивчення курсу «Соціальна політика і економічна безпека» студенти повинні на підставі базової літератури засвоїти нормативну програму теми, продумати відповіді на питання практичного заняття, поповнити знання вивченням допоміжної літератури. Разом з цим слід знайти вірні відповіді на питання тестів, розв'язати задачі за темою.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

№ п/п	Тема і зміст практичних робіт	Обсяг практичних робіт (ак.год.)	Коефіцієнт вагомості Кі _і j-гої практичної роботи	Штрафні санкції Ш _і за порушення графіку навчального процесу виконання та захисту j-гої практичної роботи
1.	<p>Національна безпека та соціально-економічна безпека: понятійний базис. Історичний розвиток економічної безпеки як категорії економіки. Типи безпеки. Класифікація загроз. Класифікація категорії «безпека» за різними ознаками. Індекс «національної сили» держави. Предмет, система, об'єкти та політика національної безпеки. Національні інтереси як передумова національної безпеки. Класифікація загроз національним інтересам України за різними ознаками. Поняття «соціально-економічна безпека»: визначення, категорії зміст. Роль та місце соціально-економічної безпеки в системі національної безпеки.</p>	2	1	-
2.	<p>Ієрархія соціально-економічної безпеки: глобальна, міжнародна, національна, регіональна та економічна безпека на мікрорівні. Глобалізація та соціально-економічна безпека. Регіональні аспекти соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека на мікрорівні.</p>	2	1,5	-
3.	<p>Критерії та індикатори (показники, параметри) соціально-економічної безпеки держави. Методи оцінки (виміру) соціально-економічної безпеки. Критеріальна оцінка безпеки. Класифікація показників соціально-економічної безпеки. Характеристика груп показників та їх склад. Базові макроекономічні показники як індикатори економічної безпеки на макрорівні. Окремі виробничі показники. Окремі соціальні показники</p>	2	1,5	-

№ п/п	Тема і зміст практичних робіт	Обсяг практичних робіт (ак.год.)	Коефіцієнт вагомості Кіі j-гої практичної роботи	Штрафні санкції Шіj за порушення графіку навчального процесу виконання та захисту j-гої практичної роботи
	Інтегральні показники економічної безпеки України та їх взаємодія.			
4.	Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Оцінка кризових ситуацій на регіональному рівні. Групування регіонів України з урахуванням зовнішніх та внутрішніх загроз. Методи оцінки соціально-економічної безпеки регіонів.	2	1	-
5.	Соціально-економічна безпека на мікрорівні. Показники фінансової безпеки на мікрорівні. Оцінка кредитоспроможності підприємства (фірми). Показники здатності підприємства (фірми) до інноваційного розвитку. Критерії та показники економічної безпеки на мікрорівні.	2	1,5	-
6.	Соціально-економічна безпека особистості. Особистість як біосоціальна система. Законодавчо-правове забезпечення соціально-економічної безпеки особистості. Цільові напрямки забезпечення соціально-економічної безпеки особистості.	2	1	-
7.	Державне регулювання економічної безпеки. Передумови державного регулювання економічної безпеки. Основні напрямки державної економічної політики з забезпечення соціально-економічної безпеки. Тактичні та стратегічні цілі економічної політики України в забезпеченні соціально-економічної безпеки. Стратегія національної безпеки України: основні положення.	2	1,5	-
8.	Глобальна безпека та перехід до постіндустріального розвитку. Глобальна безпека та світовий розвиток. Міжнародна безпека та системи її забезпечення.	2	1	-

№ п/п	Тема і зміст практичних робіт	Обсяг практичних робіт (ак.год.)	Коефіцієнт вагомості Кі _і j-гої практичної роботи	Штрафні санкції Ш _і за порушення графіку навчального процесу виконання та захисту j-гої практичної роботи
	Аналіз глобальної екологічної безпеки. Глобальні загрози цивілізації. Діяльність міжнародних організацій щодо забезпечення екологічної безпеки.			

Зміст практичних занять

Практичне заняття 1.

Національна безпека та соціально-економічна безпека: понятійний базис

План практичного заняття

1. Історичний розвиток економічної безпеки як категорії економіки.
2. Предмет, суб'єкти, об'єкти та політика національної безпеки.
3. Національні інтереси як передумова національної безпеки.
4. Роль та місце соціально-економічної безпеки в системі національної безпеки.

Темати доповідей

1. Соціально-економічна безпека: сутність, характерні риси.
2. Поняття «національна безпека» в соціальній і економічній літературі.
3. Функції соціально-економічної безпеки.
4. Механізм гарантування соціально-економічної безпеки.
5. Методологія пізнання соціально-економічної безпеки.
6. Принципи формування і реалізації соціально-економічної безпеки.
7. Поняття і структура економічної безпеки.
8. Національні економічні інтереси та їх класифікація.
9. Зовнішні та внутрішні загрози соціально-економічній безпеці України, їх генезис та особливості розвитку.

Література: базова 1-17; допоміжна 1, 5-8, 10, 11.

Контрольні питання, тести

- 1.1. Дайте визначення поняттю «небезпека».
- 1.2. Назвіть види джерел небезпеки за природою їх походження.
- 1.3. В чому полягає відмінність між загрозою та небезпекою?
- 1.4. Назвіть рівні побудови системи соціально-економічної безпеки.
- 1.5. Дайте вичерпне визначення поняттю «національні інтереси».
- 1.6. Небезпека – це:
 - а) фатальна ймовірність завдання шкоди будь-кому;
 - б) суб'єктивно існуюча можливість негативного впливу на суспільство, особистість, державу, природне середовище;
 - в) неусвідомлювана ймовірність негативного впливу;
 - г) усвідомлювана, проте не фатальна ймовірність завдання шкоди.
- 1.7. Загроза:
 - а) неконкретна форма небезпеки;
 - б) система показників;
 - в) позитивні зміни у зовнішньому політичному, економічному або природному середовищі;
 - г) приносить прибутки державі.
- 1.8. Безпека:
 - а) негативні зміни в політичному середовищі;
 - б) стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави;
 - в) відсутність загроз;
 - г) система показників соціально-економічного становища держави.
- 1.9. Види безпеки:
 - а) діяльність щодо забезпечення безпеки, що будується на десяти рівнях;
 - б) стан економіки, що забезпечує достатній рівень для прогресивного розвитку країни;
 - в) складова частина побудови системи безпеки об'єкту;
 - г) немає вірної відповіді.
- 1.10. Суб'єктами економічної безпеки є:
 - а) людина, національна держава, світове співтовариство;
 - б) людина, держава, регіон, світове співтовариство;
 - в) людина, національна держава, світове співтовариство;
 - г) особа, підприємство, регіон, держава, світове співтовариство.
- 1.11. «Поріг чутливості» – це:
 - а) рівень безпеки, за якого соціально-економічна система втрачає рівновагу;
 - б) рівень безпеки, за якого соціально-економічна система зазнає незворотних змін;
 - в) рівень безпеки, за якого соціально-економічна система починає відчувати наявність змін;
 - г) рівень безпеки, за якого соціально-економічна система має прийнятні умови розвитку.
- 1.12. Найбільш поширеними є такі групи тлумачення поняття «економічна безпека»:

- а) стан розвитку економічної системи;
- б) стан розвитку, захист інтересів;
- в) захист інтересів; відтворення свого існування;
- д) усі відповіді вірні.

1.13. Далі наведені судження, що стосуються зв'язку категорій «небезпека», «загроза» та «виклик». Вкажіть на вірні серед них:

а) усвідомлена, але не фатальна ймовірність нанесення шкоди, що визначається наявністю об'єктивних і суб'єктивних чинників, які мають уразливі властивості;

б) конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і чинників, що створюють небезпеку інтересам громадян, суспільства і держави, національним цінностям і національному образу життя;

в) найбільш загальна форму прояву небезпеки, яка породжує необхідність деяких дій щодо стримування існуючих або можливих небезпек, загроз, що виникли;

г) усі твердження вірні.

1.14. Стан захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу країни, законних інтересів і прав громадян – це:

- а) національна безпека;
- б) національна економічна безпека;
- в) стратегія забезпечення національної безпеки;
- г) стратегія забезпечення національної економічної безпеки.

Практичне заняття 2.

Ієрархія соціально-економічної безпеки: глобальна, міжнародна, національна, регіональна та економічна безпека на мікрорівні

План практичного заняття

1. Глобалізація та соціально-економічна безпека.
2. Регіональні аспекти соціально-економічної безпеки.
3. Соціально-економічна безпека на мікрорівні.

Темі доповідей

1. Поняття технологічної безпеки, технологічні пріоритети розвитку України.
2. Енергетична безпека України, проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу України в контексті соціально-економічної безпеки.
3. Продовольча безпека держави та пріоритети розвитку агропромислового комплексу України.
4. Воєнно-економічна безпека в контексті соціально-економічної безпеки.
5. Формування інституціональної системи українського суспільства та соціально-економічна безпека.
6. Тіньова економіка і чинники її формування в Україні, загрози соціально-економічній безпеці держави.

7. Соціально-економічна безпека України в регіональному вимірі – чинники, загрози, проблеми збалансованого розвитку продуктивних сил регіонів.

Література: базова 1- 17; допоміжна 1-10.

Контрольні питання

2.1. Охарактеризуйте фінансову безпеку в системі соціально-економічної безпеки.

2.2. Назвіть основні загрози фінансовій безпеці України та шляхи їх подолання.

2.3. Визначте роль грошово-кредитної політики в забезпеченні соціально-економічної безпеки країни.

2.4. Проаналізуйте проблеми грошово-кредитної політики України.

2.5. Визначте вплив інфляції та антиінфляційної політики на соціально-економічну безпеку України.

2.6. Яку роль відіграє стабільність національної валюти в контексті соціально-економічної безпеки держави?

2.7. Назвіть загрози безпеки в системі оподаткування. Дайте їх характеристику.

2.8. Назвіть пріоритети в бюджетній політиці щодо усунення загроз економічній безпеці держави.

2.9. Безпека, покликана забезпечити захищеність як людського суспільства, так і виробництва й техніки від шкідливого впливу природних факторів – це:

- а) геобіофізична безпека;
- б) техногенна безпека;
- в) соціальна безпека.

2.10. Безпека, покликана забезпечити захист людського суспільства й природи від небезпек, що виходять від сучасних технічних систем, - це:

- а) геобіофізична безпека;
- б) техногенна безпека;
- в) соціальна безпека.

2.11. Безпека, покликана забезпечити захист від небезпек і погроз, що виникають у самому суспільстві й породжені властивими йому соціальними протиріччями, - це:

- а) геобіофізична безпека;
- б) техногенна безпека;
- в) соціальна безпека.

Практичне заняття 3.

Критерії та індикатори (показники, параметри) соціально-економічної безпеки держави

План практичного заняття

1. Критеріальна оцінка безпеки.
2. Класифікація показників соціально-економічної безпеки.

3. Характеристика груп показників та їх склад.
4. Базові макроекономічні показники як індикатори економічної безпеки на макрорівні.

Темати доповідей

1. Методичні засади моніторингу соціально-економічної безпеки.
2. Система діагностики стану економіки.
3. Інтегральні показники економічної безпеки України та їх взаємодія.

Література: базова 1- 17; допоміжна 1-10.

Контрольні питання, тести, задачі

- 3.1. У чому полягає сутність аналізу ex post та ex ante? Навести конкретні економічні приклади.
- 3.2. Які на Ваш погляд основні макроекономічні показники доцільніше використовувати при оцінці соціально-економічної безпеки держави?
- 3.3. Дайте характеристику методам оцінки соціально-економічної безпеки держави.
- 3.4. Якісні показники соціально-економічного розвитку характеризують:
 - а) темпи і пропорції розширеного відтворення;
 - б) ефективність економічного розвитку;
 - в) кількісні результати функціонування економіки;
 - г) обсяги виробництва;
 - д) усі відповіді правильні.
- 3.5. Основними методологічними вимогами до аналізу економіки є:
 - а) системність;
 - б) комплексність;
 - в) систематичність;
 - г) усі відповіді правильні;
 - д) усі відповіді помилкові.
- 3.6. Охарактеризуйте найважливіші критерії економічної безпеки. Наведіть найбільш відомі порогові значення окремих критеріїв.
- 3.7. Визначте та охарактеризуйте кожний компонент системи діагностики стану економіки.
- 3.8. У чому полягає сутність системи виявлення диспропорцій? Чому ця система має ринково-секторну побудову?
- 3.9. Які блоки включає себе система діагностики стану економіки? Наведіть методику визначення індикаторів кожного блоку.
- 3.10. Чому в розвинутих країнах для передбачення дестабілізації економіки достатнім є застосування прогнозних моделей, які ґрунтуються на випереджувальних показниках? Чому для країн зі слабо розвинутою економікою такі прогнозні розрахунки є необхідним, але не достатнім елементом системи діагностики стану економіки?
- 3.10. У світовій практиці вважається, що країна-імпортер втрачає свою продовольчу незалежність, якщо закуповує продовольства від виробленого:

- а) 15%;
- б) 25%;
- в) 20%;
- г) 30%.

3.11. До країн-членів ЄС, які бажають користуватися EURO, існують вимоги:

- а) державний борг не може перевищувати 60% ВВП;
- б) державний борг не може перевищувати 40% ВВП;
- в) дефіцит бюджету не може перевищувати 5% ВВП;
- г) дефіцит бюджету не може перевищувати 3% ВВП;
- д) правильні відповіді б) та г);
- е) правильні відповіді а) та г);
- ж) правильні відповіді а) та в).

3.12. До узагальнюючих показників рівня життя населення належать:

- а) споживання основних продуктів харчування на душу населення;
- б) забезпеченість послугами освіти на 1 тис. мешканців;
- в) рівень і динаміка реальних доходів населення;
- г) споживання промислових товарів на родину.

3.13. Купівельну спроможність населення характеризує:

- а) реальна заробітна плата;
- б) номінальна заробітна плата;
- в) номінальні доходи населення;
- г) усі відповіді правильні.

3.14. Децильний коефіцієнт диференціації показує:

- а) співвідношення мінімальних і максимальних доходів населення;
- б) частку населення з середнім рівнем доходу;
- в) частку населення з максимальними доходами;
- г) усі відповіді помилкові.

3.15. Коефіцієнт Джині показує:

- а) рівень диференціації в розподілі доходів;
- б) розраховується на основі кривої Лоренца;
- в) завжди менший одиниці;
- г) знижується за умов зменшення диференціації доходів у суспільстві;
- д) правильні відповіді а) та б);
- е) усі відповіді правильні.

3.16. На підставі наведених даних розрахуйте коефіцієнт монетизації для кожного періоду.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
М _з , млн. грн.	3216	6846	9023	12448	15432	21714	28076
ВВП, млн. грн.	12038	54516	81519	99365	103869	128523	136160

3.17. Визначити рівень монетизації та коефіцієнт депонування грошей за умов, що номінальний ВВП дорівнює 110,4 млрд. грн., грошовий агрегат М₂ становить 10,5 млрд. грн., питома вага готівки в ньому – 20%, валютні заощадження 1,84 млрд. грн., обсяг трастових операцій становить 0,81 млрд. грн.

Практичне заняття 4. **Соціально-економічна безпека на регіональному рівні**

План практичного заняття

1. Оцінка кризових ситуацій на регіональному рівні.
2. Групування регіонів України з урахуванням зовнішніх та внутрішніх загроз.
3. Методи оцінки соціально-економічної безпеки регіонів.

Темати доповідей

1. Аналіз основних небезпек та ризиків соціально-економічній безпеці на мезорівні.
2. Вплив диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів на економічні інтереси.
3. Причини виникнення кризових ситуацій в регіонах України (на прикладі певного регіону).
4. Ключові тенденції регіонального розвитку України.

Література: базова 1- 17; допоміжна 1-10.

Контрольні питання, тести

- 4.1. Перелічити основні причини нерівномірного розвитку та економічної відсталості окремих територіально-адміністративних утворень.
- 4.2. Нерівність у територіальному розміщенні підприємств обумовлена:
 - а) історичними тенденціями;
 - б) межею держави;
 - в) умовами здійснення економічної діяльності;
 - г) нерівністю потреб громадян.
- 4.3. До критеріїв оцінки економіко-географічного стану належать:
 - а) корисність;
 - б) потенційність положення;
 - в) ринкове положення;
 - г) економічна оцінка.
- 4.4. Назвіть основні види діагнозу в регіональному соціально-економічному моніторингу.
- 4.5. Охарактеризуйте напрями практичного застосування регіонального соціально-економічного моніторингу.
- 4.6. Система показників регіонального розвитку, функціонування якої спрямоване на узгодження інтересів усіх учасників процесів регіонального розвитку, - це:
 - а) економічна безпека регіону;
 - б) концепція економічної безпеки регіону;
 - в) соціально-економічні орієнтири розвитку регіону;
 - г) показники соціально-економічної безпеки регіону.
- 4.7. Наукове обґрунтування сукупності ідей, цілей і способів забезпечення економічної безпеки регіону – це:
 - а) моніторинг економічної безпеки регіону;

- б) концепція економічної безпеки регіону;
- в) соціально-економічні орієнтири розвитку регіону;
- г) показники соціально-економічної безпеки регіону.

Практичне заняття 5. Соціально-економічна безпека на мікрорівні

План практичного заняття

1. Показники фінансової безпеки на мікрорівні.
2. Оцінка кредитоспроможності підприємства (фірми).
3. Показники здатності підприємства (фірми) до інноваційного розвитку.
4. Критерії та показники економічної безпеки на мікрорівні.

Темати доповідей

1. Джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства.
2. Класифікація ризиків підприємницької діяльності.
3. Банкрутство підприємств як економічне явище.
4. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання.
5. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство.
6. Ліквідація збанкрутілих підприємств.

Література: базова 5- 12; допоміжна 2, 6.

Контрольні питання, тести

- 5.1. Що треба розуміти під економічною безпекою підприємства?
- 5.2. Охарактеризуйте основні цілі економічної безпеки підприємства.
- 5.3. Назвіть основні складові елементи економічної безпеки підприємства.
- 5.4. Яким чином здійснюється загальна оцінка рівня економічної безпеки підприємства?
- 5.5. Охарактеризуйте основні напрями організації економічної безпеки підприємства.
- 5.6. Економічна безпека підприємства – це:
 - а) такий стан розвитку підприємства, при якому досягається ефективне використання виробничої потужності підприємства, отримання прибутку та задоволення потреб споживачів;
 - б) стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечити його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії;
 - в) стан технічного розвитку підприємства, який дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам та забезпечити впровадження технічних новацій.
- 5.7. Фінансова складова економічної безпеки означає:
 - а) досягнення найбільш ефективного використання інформаційно-аналітичного забезпечення;

б) досягнення ступеня відповідності інтелектуального потенціалу сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів;

в) досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів.

5.8. Оцінка рівня економічної безпеки здійснюється на основі визначення:

а) сукупного критерію та окремих функціональних критеріїв;

б) системи показників оцінки функціональних складових;

в) мультиплікатора економічної безпеки підприємства.

5.9. Стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, при якому гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування й динамічного розвитку, попередження внутрішніх та зовнішніх негативних впливів, - це:

а) економічна безпека підприємства;

б) інформаційна безпека підприємства;

в) національна безпека;

г) національна економічна безпека.

5.10. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує високу фінансову ефективність роботи, фінансову стабільність і незалежність підприємства, - це:

а) фінансова безпека;

б) інтелектуальна безпека;

в) інформаційна безпека;

г) політико-правова безпека.

5.11. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує високий рівень кваліфікації персоналу і його інтелектуального потенціалу, належну ефективність науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок підприємства, - це:

а) техніко-технологічна безпека;

б) інтелектуальна й кадрова безпека;

в) інформаційна безпека;

г) політико-правова безпека.

5.12. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує технологічну незалежність і досягнення високої конкурентоздатності технічного потенціалу підприємства, - це:

а) фінансова безпека;

б) техніко-технологічна безпека;

в) інформаційна безпека;

г) політико-правова безпека.

5.13. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує якісну правову захищеність усіх аспектів діяльності підприємства, - це:

а) фінансова безпека;

б) силова безпека;

в) інформаційна безпека;

г) політико-правова безпека.

5.14. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує захист інформаційного поля, комерційної таємниці й досягнення

необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділі підприємства, - це:

- а) фінансова безпека;
- б) інтелектуальна й кадрова безпека;
- в) інформаційна безпека;
- г) політико-правова безпека.

5.15. Функціональна складова економічної безпеки підприємства, що забезпечує ефективну організацію безпеки персоналу підприємства, його капіталу й майна, а також комерційних інтересів, - це:

- а) фінансова безпека;
- б) інтелектуальна й кадрова безпека;
- в) силова безпека;
- г) політико-правова безпека.

5.16. Мінімально припустимий рівень коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами складає:

- а) 0,4;
- б) 1,5;
- в) 0,1;
- г) 0,8.

5.17. Зміна стратегічних цілей діяльності підприємства або способів досягнення цих цілей для забезпечення економічної безпеки – це:

- а) адаптивна реакція;
- б) процес адаптації;
- в) концепція економічної безпеки;
- г) напрям економічної безпеки.

5.18. Процес внесення змін у функціонування внутрішніх систем і діяльність підрозділів підприємства – це:

- а) адаптивна реакція;
- б) процес адаптації;
- в) концепція економічної безпеки;
- г) напрям економічної безпеки.

5.19. Здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, управління ним, форми власності, організаційно-правової форми як можливість привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшити обсяг випуску продукції, підвищити ефективність виробництва – це:

- а) реструктуризація підприємства;
- б) санація підприємства;
- в) перепрофілювання підприємства.

5.20. Комплекс послідовних взаємозалежних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання із кризи й досягнення ним прибутковості й конкурентоспроможності, - це:

- а) реструктуризація підприємства;
- б) санація підприємства;

в) репрофілювання підприємства.

5.21. Пов'язана з нестачею активів у ліквідній формі нездатність підприємства задовольнити у встановлений для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги й виконати зобов'язання перед бюджетом – це:

- а) санація;
- б) банкрутство;
- в) реструктуризація;
- г) ліквідація.

Практичне заняття 6. Соціально-економічна безпека особистості

План практичного заняття

1. Особистість як біосоціальна система.
2. Законодавчо-правове забезпечення соціально-економічної безпеки особистості.
3. Цільові напрямки забезпечення соціально-економічної безпеки особистості.

Темати доповідей

1. Рівень життя населення: індикатори стану та методологія визначення.
2. Індекс людського розвитку: методологія визначення та динаміка в Україні.

Література: базова 1- 17; допоміжна 1-10.

Контрольні питання, завдання, тести

- 6.1 Що таке прожитковий мінімум? Який механізм визначення прожиткового мінімуму?
- 6.2. Охарактеризуйте мінімальний споживчий бюджет, його сутність і відмінність від бюджету прожиткового мінімуму.
- 6.3. Охарактеризуйте поняття «рівень життя».
- 6.4. Які фактори впливають на потреби і рівень життя?
- 6.5. Якими показниками характеризується рівень життя?
- 6.6. Що являють собою показники бідності?
- 6.7. Чому значна диференціація доходів окремих груп населення є другорядною, а не головною причиною зростання бідності в країні? Відповідь обґрунтувати. Якими ще причинами можна пояснити зростання бідності громадян України?

6.8. Чи завжди зростання виробництва відіграє вирішальну роль у подоланні бідності? Поясніть, за яких умов цей фактор є другорядним. Які ще існують шляхи подолання бідності в Україні?

6.9. Пояснити графічно й математично, як змінюється коефіцієнт Джині за умов високої диференціації доходів у суспільстві.

6.10. Що характеризує індекс вартості життя? Якщо серед населення висока частка осіб пенсійного віку, то які економічні наслідки буде мати процес зростання індексу вартості життя з одночасним скороченням реального ВВП на душу населення?

6.11. До узагальнюючих показників рівня життя населення належать:

- а) споживання основних продуктів харчування на душу населення;
- б) забезпеченість послугами освіти на 1 тис. жителів;
- в) рівень і динаміка реальних доходів населення;
- г) споживання промислових товарів на сім'ю.

6.12. Процес депопуляції, як правило, супроводжується:

- а) перевищенням смертності над народжуваністю;
- б) перевищення народжуваності над смертністю;
- в) низькою середньою тривалістю життя;
- г) зростанням природного приросту населення.

6.13. Індекс гендерного розвитку за умов наявності в країні гендерних відмінностей:

- а) перевищує ІЛР;
- б) менший ІЛР;
- в) дорівнює ІЛР;
- г) усі відповіді помилкові.

6.14. Рівень маргіальності визначається як:

- а) частка населення з доходами, нижчими за прожитковий мінімум;
- б) частка населення з доходами, що перевищують прожитковий мінімум;
- в) 20% населення з найменшими доходами;
- г) 20% населення з найвищими доходами.

6.15. За даними таблиці:

а) проаналізувати за роками рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення;

б) визначити темпи зміни споживання окремих продуктів у 4-му році порівняно з 10-им роком та проаналізувати одержані результати.

Продукти	Роки	1	2	3	4	Темпи зміни 4 рік/1 рік, %
М'ясо та м'ясопродукти, кг		68	39	37	34	
Молоко та молочні продукти, кг		373	244	230	210	
Яйця, шт.		272	171	161	148	
Риба та рибопродукти, кг		17,5	3,6	4,3	4,8	
Цукор, кг		50	32	33	28	
Олія, кг		11,6	8,2	8,6	8,1	
Картопля, кг		131	124	128	133	
Овочі та баштанні, кг		102	97	92	91	
Фрукти та ягоди, кг		47	33	35	40	

Хлібні продукти, кг	141	128	124	128	
---------------------	-----	-----	-----	-----	--

Практичне заняття 7. Державне регулювання економічної безпеки

План практичного заняття

1. Передумови державного регулювання економічної безпеки.
2. Основні напрямки державної економічної політики з забезпечення соціально-економічної безпеки.
3. Тактичні та стратегічні цілі економічної політики України в забезпеченні соціально-економічної безпеки.
4. Стратегія національної безпеки України: основні положення.

Темати доповідей

1. Формування стратегії державного менеджменту екорозвитку в Україні.
2. Особливості державного регулювання АПК в Україні.
3. Державна інноваційна політика в Україні.

Література: базова 1- 17; допоміжна 1-10.

Контрольні питання, завдання, тести

- 7.1. Назвіть пріоритетні напрями забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері.
- 7.2. В чому особливість управління в критичній екологічній ситуації?
- 7.3. Назвіть основні особливості відносин держави з аграрним сектором економіки.
- 7.4. Назвіть основні суб'єкти державного регулювання АПК в Україні.
- 7.5. Розкрийте методи впливу держави на вирішення основних проблем розвитку АПК в Україні.
- 7.6. Теоретичне обґрунтування послідовності подій, що відбуваються, з забезпечення економічної безпеки – є:
 - а) механізм забезпечення економічної безпеки;
 - б) стратегія економічної безпеки;
 - в) концепція економічної безпеки.
- 7.7. При виробленні напрямків і методів економічної політики державні керівники повинні враховувати, що:
 - а) чим більше обсяг ВВП, тим кращий економічний стан країни;
 - б) в умовах повної зайнятості має сенс добиватися підвищення темпів зростання ВВП;
 - в) антиінфляційні заходи в умовах помірної або нормальної інфляції чреваті зростанням безробіття;
 - г) не будь-яке збільшення податкових ставок забезпечить зростання доходів державного бюджету;
 - д) для стимулювання зростання виробництва і стабілізації темпів економічного розвитку неминуче скорочення витрат державного бюджету на соціально-культурні заходи.

7.8. У наведеному переліку визначте такі дії держави, які безпосередньо за інших незмінних умов можуть посилювати (1) або стримувати (2) економічну активність приватних підприємств:

- а) підвищення ставки податку на прибуток;
- б) скорочення державного фінансування соціальних програм;
- в) зменшення дефіциту державного бюджету;
- г) розміщення державою облігацій державної позики;
- д) погашення облігацій державної позики;
- е) податкові пільги малим підприємствам.

7.9. В умовах повної зайнятості уряд країни збільшує державні витрати, зберігаючи колишній обсяг податкових надходжень. Це призведе до:

- а) зростання безробіття;
- б) зниження бюджетного дефіциту;
- в) зростання процентних ставок;
- г) скорочення державного боргу;
- д) спаду виробництва.

Практичне заняття 8.

Глобальна безпека та перехід до постіндустріального розвитку

План практичного заняття

1. Глобальна безпека та світовий розвиток.
2. Міжнародна безпека та системи її забезпечення.
3. Аналіз глобальної екологічної безпеки.

Темати доповідей

1. Глобальні загрози цивілізації.
2. Проблеми економічної відсталості окремих країн.
3. Діяльність міжнародних організацій щодо забезпечення екологічної безпеки.

Література: базова 3- 5, 11, 15; допоміжна 1, 5, 8, 9 11.

Контрольні питання, завдання, тести

8.1. Вірне чи ні твердження. Економічна глобалізація світу має лише позитивні наслідки, бо посилює економічну взаємозалежність держав.

8.2. Вірне чи ні твердження. Проблема тероризму не належить до глобальних, бо зачіпає поки що лише США та Європу.

8.3. Вірне чи ні твердження. Економічна глобалізація світу вирівнює економічний розвиток багатих та бідних держав світу.

8.4. Вірне чи ні твердження. Зі вступом до Світової Організації Торгівлі (СОТ) стане важчим доступ України до світових ринків товарів та послуг через неконкурентоспроможність продукції.

8.5. Вірне чи ні твердження. Глобальні проблеми людства мають регіональний характер та можуть бути вирішені групою найбагатших держав світу.

8.6. Вірне чи ні твердження. Найзагальніша причина загострення глобальних проблем – це криза індустріальної цивілізації суспільства.

8.7. Вірне чи ні твердження. Глобальні проблеми мають яскраво виражений політичний аспект, бо впливають на взаємовідносини між державами.

8.8. Вірне чи ні твердження. Обмежувальна стратегія екорозвитку передбачає пошук оптимального рівня взаємодії суспільства і природи з метою унеможливлення негативного впливу на економіку.

8.9. Вірне чи ні твердження. Сталий економічний розвиток перекладає на майбутні покоління додаткові витрати з розвитку виробництва, вирішення екологічних проблем.

8.10. У чому необхідність та суть переходу до сталого розвитку?

Вимоги до знань, умінь та навичок, якими повинен володіти студент після виконання завдань практичних занять з навчальної дисципліни «Соціальна політика і економічна безпека»

В результаті виконання завдань практичних занять з дисципліни «Соціальна політика і економічна безпека» студенти *повинні знати*:

- що таке небезпека та загроза та їх джерела;
- що таке соціальна та економічна безпека та її рівні;
- за допомогою яких показників вимірюється безпека на різних рівнях;
- сутність державного регулювання соціально-економічної безпеки.

Виконав в повному обсязі завдання, майбутній спеціаліст *повинен уміти*:

- вільно орієнтуватися в теоретичних та практичних проблемах соціально-економічної безпеки;
- аналізувати поточну економічну ситуацію щодо визначення рівня соціально-економічної безпеки на різних рівнях;
- обирати оптимальні шляхи вирішення конкретних завдань щодо забезпечення соціально-економічної безпеки.

В результаті вивчення теоретичних питань студент *повинен мати уяву про*:

- теоретико-методологічні основи процесу формування та гарантування соціально-економічної безпеки в життєдіяльності людей;
- місце та роль соціально-економічної безпеки в контексті формування сучасної соціально орієнтованої економіки;
- найперспективніші тенденції та напрями гарантування соціально-економічної безпеки;
- специфіку проблеми гарантування соціально-економічної безпеки в Україні.
- аналітичної оцінки соціально-економічної безпеки як специфічного ресурсу та результату функціонування економіки;
- типологізації регіонів України з позицій соціально-економічної безпеки;

- розрахунку індикаторів соціально-економічної безпеки та зіставлення їх з пороговими значеннями з метою аналізу стану соціально-економічної безпеки на макрорівні;

- визначення показників, що характеризують соціально-економічну безпеку на мікрорівні.

Студент виконує завдання лише після детального вивчення теми. Відповіді на питання повинні бути повними і чіткими. Тестові завдання необхідно обґрунтовувати. Рішення задач слід супроводжувати поясненням.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15><http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Наказ Мінекономіки від 02.03.2007 р. № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article>
3. Антикризове управління економічною безпекою в умовах викликів фінансово-економічної глобалізації (державний і регіональний виміри) / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко, О. М. Ральчук, Й. М. Дорош; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. - Донецьк: Юго-Восток, 2010. — 323 с.
4. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів / [Ананьїн В. О. та ін.]; за ред. В. О. Ананьїна / Ін-т спец. зв'язку та захисту інформації Нац. техн. ун-ту України «КПІ» - К. : ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2009. - 271 с.
5. Беляєв, О.О. Соціально-економічна безпека: навч. посіб. / О.О. Беляєв, Л.П. Бортнікова, В.І. Кириленко та ін. – К.: КНЕУ, 2010. – 316 с.
6. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С.Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48с.
7. Гринів Л.С. Національна економіка : навчальний посібник для ВНЗ / Гринів Лідія Святославівна, Кічурчак Маріанна Василівна ; Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. - Львів : Магнолія 2006, 2009. - 464с.

8. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання та тіньова економіка / Васенко В. К. [та ін.]; за заг. ред. Васенка В. К.; М-во внутр. справ України, Харк. нац. ун-т внутр. справ (Сум. філ.) - Черкаси: Маклаут, 2010. - 366 с.
9. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство. / Єрмошенко М. М., Горячева К. С.; Нац. акад. упр. — К.: Нац. акад. управління, 2010. — 231 с.
10. Заблоцький, Б.Ф. Національна економіка : підручник / Заблоцький Богдан Федорович ; Б.Ф. Заблоцький. - Львів : Новий світ-2000, 2010. – 582 с.
11. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади. / Кавун С. В. - Х.: ХНЕУ, 2009. — 299 с.
12. Крамаренко Ю. М. Економічна безпека : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. М. Крамаренко, Є. О. Курта, О. В. Сировой; М-во освіти і науки України, Запорізь. нац. техн. ун-т. - Запоріжжя: ЛПКС, 2010. - 219 с.
13. Круш П.В. Національна економіка: регіональний та муніципальний вимір : підручник / Круш Петро Васильович, Кожемяченко Ольга Олександрівна ; П.В. Круш, О.О. Кожемяченко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». - К. : ЦУЛ, 2011. – 320 с.
14. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т. С., Черняк О.І. [та ін.] / за ред. В. Гейця. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
15. Національна економіка : навчальний посібник для ВНЗ / Білоцерківець Володимир Вікторович [и др.] ; В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня, В.К. Лебедева та ін. ; за ред. В.М. Тарасевича ; Нац. металург. акад. України. - К. : ЦУЛ, 2009. – 280 с.
16. Національна економіка : підручник для ВНЗ / Круш Петро Васильович [и др.] ; П.В. Круш, С.О. Тульчинська, М.В. Шашина та ін. ; за ред. П.В. Круша. - 2-ге вид. - К. : Каравела, 2008. – 428 с.
17. Пабат О. В. Економічна безпека держави: інноваційні фактори: монографія. – Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2012. – 168 с.

Допоміжна

1. Богомолів В. А. Экономическая безопасность: учебное пособие для студентов ВУЗов, обучающихся по специальностям экономики и управления / Богомолів В. А. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. - 295 с.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
3. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення / В. Герасимчук, Н.С. Вавдіюк. – Луцьк: Надстрі'я, 2010. – 244 с.
4. Економічна безпека банківської діяльності в Україні / В. О. Онищенко, Р. Г. Андреев, О. І. Савицька, Ю. С. Довгаль; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. - Полтава: ПолтНТУ, 2011. - 346 с.

5. Лекарь С.І. Поняття та зміст економічної безпеки / С.І. Лекарь // Форум права. – 2012. - № 2. – С. 399-402 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12lcizeb.pdf>
6. Маляренко Т.А. Економічна безпека: навчально-методичний посібник / Т.А. Маляренко. – Донецьк: ДонДУУ, 2009. – 129 с.
7. Ніколаєв Є.Б. Проблематика соціальної безпеки у контексті навчального курсу «Соціально-економічна безпека» / Є.Б. Ніколаєв // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : Збірник наукових праць. – Випуск 17. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 399-404.
8. Система оцінок зовнішніх і внутрішніх ризиків та загроз національній безпеці України. Вип. 16 / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна. – Київ: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ, 2010. – 232с.
9. Хаванов А.В. Критерії та показники економічної безпеки в умовах державної заборгованості та їх вплив на економіку України / А.В. Хаванов // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2012. - № 1 (5). - Том 2. – С. 374-382. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2012_1_2/52.pdf
10. Экономическая безопасность России. Общий курс : учебник / под ред. В.К. Сенчагова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. – 815 с.
11. Юрків Н.Я. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / Н.Я. Юрків // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. - С. 133-137. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/22_7/133_Jur.pdf

Інформаційні ресурси

1. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
2. Національний банк України. Офіційне Інтернет-представництво. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
2. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>